

Musikvideon Mine

En feministisk undersökning av en patriarkal konvention

Rosa Woldhek

Examensarbete / Degree Thesis

Film & TV

2017

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Film & TV
Identifikationsnummer:	
Författare:	Rosa Woldhek
Arbetets namn:	Musikvideon <i>Mine</i> – En feministisk undersökning av en patriarkal konvention
Handledare (Arcada):	Elisabeth Öhman
Uppdragsgivare:	
<p>Sammandrag:</p> <p>Det här arbetet består av två delar. Den första är musikvideon <i>Mine</i>, som gjordes tillsammans med Josef Donner (som stod för musiken). I musikvideon användes scenuppläggningar från musikartisten The Weeknds videor med den skillnaden att mannen och kvinnan bytte roller. Den andra delen är det här arbetet där processen kring filmarbetet med <i>Mine</i> beskrivs och bildspråket i videon analyseras. Syftet var att på en personlig nivå genomgå en process för att utveckla min förståelse för bildspråk ur en feministisk synvinkel. Därtill var avsikten med <i>Mine</i> att skapa ett verktyg för vidare diskussion.</p> <p>De frågor som diskuteras är: vilka är några av de centrala ingredienserna i bilderna av könsrollerna som finns i <i>Mine</i>? Förändras de när huvudpersonerna byter roller?</p> <p>Som referensmaterial används feministisk teori om berättande, samt av konstkritik kring nakenmotiv. De begrepp som var mest användbara för bildanalysen är motsatspar (dikotomier) och könsroller samt nakenstudien inom europeisk traditionell konst, så som de förekommer inom en huvudsakligen patriarkal (dominerad av män) berättartradition.</p> <p>Bildanalysen gav ett bildspråk där motsatserna var klara. Den ena parten i paret stod för en traditionellt maskulin roll som här går hand i hand med styrka, aktivitet och intellekt. Den andra parten fick stå för det ”feminina” som här visas som svaghet, passivitet och känslor. Bytet av könsroller har ingen större betydelse här (förutom att det kanske skapar en reaktion inom tittaren). Vi har här ett berättande som fortfarande upprätthåller en stark tudelning mellan könen, som följer en gammal hierarkisk och patriarkal ordning.</p>	
Nyckelord:	Musikvideo, bildanalys, bildberättande, feministisk teori, könsroller
Sidantal:	27
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Film & TV
Identification number:	
Author:	Rosa Woldhek
Title:	Musikvideon Mine – en feministisk undersökning av en patriarkal konvention
Supervisor (Arcada):	Elisabeth Öhman
Commissioned by:	
Abstract:	
<p>This work consists of two parts. The first is the music video <i>Mine</i>, made with Josef Donner (who was in charge of the music). In the video we used arrangements of scenes from the music artist The Weeknd's videos, with the change that the man and the woman switched roles. The other part, is this work where I describe the process of making <i>Mine</i> and then analyze the imagery in the video. The purpose of the work was to go through a process, on a personal level, to develop my understanding of imagery from a feminist viewpoint. Additionally, I hope to be able to use the music video <i>Mine</i> as a tool to open further discussion around the subject.</p> <p>The questions that I discuss are: what are some of the central ingredients in the images of the gender roles that exist in <i>Mine</i>? Do they change when the main characters switch roles?</p> <p>As reference material I use feminist theory on narrative, as well as critical writing on the artform of the nude. The concepts I found most useful for analyzing the imagery, are that of the binary oppositions (dichotomies), gender roles, as well as the nude within European traditional art, and the way that they appear within the mainly patriarchal (dominated by men) tradition of narrative.</p> <p>The analysis of the imagery gave the results that the oppositions were clear. The one side stood for a traditionally masculine role, depicted here as strong, active and intellectual. The other side stood for the "feminine", depicted here as weak, passive and emotional. The switching of the gender roles did not have a significant impact here (except for maybe garnering reactions from the audience). We have here a narrative that continues to strongly divide the two sexes, and which follows an old hierarchical and patriarchal order.</p>	
Keywords:	Music video, imagery, narrative, gender roles, feminist theory
Number of pages:	27
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Film & TV
Tunnistenumero:	
Tekijä:	Rosa Woldhek
Työn nimi:	Musikvideon Mine – en feministisk undersökning av en patriarkal konvention
Työn ohjaaja (Arcada):	Elisabeth Öhman
Toimeksiantaja:	
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Tämä työ koostuu kahdesta osasta. Ensimmäinen osa on musiikkivideo <i>Mine</i>, jonka tein yhdessä Josef Donnerin kanssa (hän teki musiikin). Musiikkivideossa käytimme kohtausrakennelmia muusikon The Weeknd videoista, sillä erolla, että mies ja nainen vaihtoivat rooleja. Toinen osa on tämä työ missä kuvailen <i>Mine</i> videon kuvausprosessia sekä analysoin videon kuvakieltä.</p> <p>Tarkoitus oli henkilökohtaisella tasolla käydä läpi prosessia missä kehittäisin ymmärrystäni kuvakieltä kohtaan feministisestä näkökulmasta. Esittämällä <i>Mine</i> videota toivon myös voivani avata keskustelua muiden ihmisten kanssa.</p> <p>Kysymykset joiden ympärillä keskustelen tässä ovat: mitkä ovat sukupuoliroolien kuvakielen keskeiset ainekset <i>Mine</i> videossa? Muuttuvatko ne, kun päähenkilöt vaihtavat rooleja?</p> <p>Viiteaineistona käytän feminististä teoriaa kerronnasta sekä taidekriittikkä alastomuuskuviosta. Käsitteet jotka koin kaikkein käyttökelpoisimmiksi kuva-analyysiin ovat vastakohtaparit (dikotomiat) ja sukupuoliroolit sekä alastonkuva eurooppalaisessa perinteellisessä taiteessa, niin kuin ilmenevät pääasiallisesti patriarkalisessa (miesten hallitsemassa) tarinankerrontaperinteessä.</p> <p>Kuva-analyysi antoi kuvakielen jossa vastakohtat ovat selkeät. Toinen osapuoli pareista vastasi perinteisestä maskuliinisesta roolista joka tässä käy käsi kädessä voiman ja aktiivisuuden kanssa. Toinen osapuoli vastasi ”feminiinisyydestä” joka tässä ilmenee voimattomuutena ja passiivisuutena.</p> <p>Sukupuoliroolien vaihdolla ei tässä ole suurta merkitystä (paitsi että se ehkä tuottaa reaktion katsojassa). Meillä on tässä tarinankerrontaa joka edelleen pitää yllä vahva kahtiajako sukupuolien välillä, joka seuraa vanhaa hierarkkista ja patriarkalista järjestystä.</p>	
Avainsanat:	Musiikkivideo, kuvakieli, sukupuolirooleja, feministin teoria
Sivumäärä:	27
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL

1. Inledning.....	7
1.1 Målsättning, syfte och frågeställning.....	9
1.2 Metod och begrepp.....	9
2. Musikvideon <i>Mine</i>	10
2.1 Sammandrag av videon <i>Mine</i>	11
2.2 Musiken i <i>Mine</i>	12
3. Teori.....	13
3.1 Motsatspar och den patriarkala ideologin.....	13
3.2 Naken eller Nakenstudie, att se eller att bli sedd.....	13
3.3 Berättarstruktur enligt the male gaze.....	15
3.4 Närbildens funktion.....	16
4. Bildanalys.....	17
5. Resultat och reflektion.....	24
6. Källor.....	26

Figurer

Figur 1. Stillbild från <i>Mine</i> . Rosa Woldhek.....	17
Figur 2. Stillbild från <i>Mine</i> . Rosa Woldhek.....	18
Figur 3. Stillbild från <i>Mine</i> . Rosa Woldhek.....	19
Figur 4. Stillbild från <i>Mine</i> . Rosa Woldhek.....	20
Figur 5. Stillbild från <i>Mine</i> . Rosa Woldhek.....	21
Figur 6. Stillbild från <i>Mine</i> . Rosa Woldhek.....	22

1 INLEDNING

Min examensproduktion från Arcadas medianomutbildning är en musikvideo som heter *Mine*. Jag utvecklade idén tillsammans med Josef Donner. Då vi kommit igång med produktionen tog Josef över musikplaneringen och ljudarbetet, han komponerade musiken och skrev sångtexten som vi sedan bandade in med min röst. Jag gjorde regiarbetet, bildplaneringen och klippet. *Mine* kan sägas höra till genren musikvideo, men är samtidigt en pastisch på en viss slags musikvideo. Musikvideon *Mine* är en undersökning av något som jag uppfattar som en konvention inom dagens musikvideor, en värld där stereotypa könsroller understryks inte bara i sångtexten utan desto mer i videons bildspråk.

I musikvideon *Mine* byggde vi upp en värld baserad på artisten The Weeknds sånger och videor. Bilderna var direkt omarbetade från ett antal The Weeknd-videor. The Weeknd är en väldigt framgångsrik musiker inom R&B-genren, aktiv 2010-framåt. Han har vunnit två Grammypris, nio Juno pris och hans senaste skiva *Starboy* (2016) nådde första plats på Billboards lista.

Musikvideon *Mine*, och i slutändan den här produktionsanalysen är resultatet av en process som började med att jag en tid lyssnade mycket på The Weeknds musik. Så småningom började jag lyssna mera uppmärksamt till orden i musiken, samtidigt som jag såg några av The Weeknds musikvideor. I sången *Often* (TheWeekndVEVO. 2014) sjunger han:

“Bitches down to do it either way, often
Baby I can make that pussy rain, often
Often, often, girl I do this often
Make that pussy poppin', do it how I want it” (Genius. 2014)

I musikvideon till *Often* ser vi The Weeknd i ett dyrt hotellrum sitta, fullt påklädd, nonchalant sjungandes medan en lättklädd kvinna gör sig sexuellt tillgänglig för honom. I sången *Earned It* (TheWeekndVEVO. 2015) sjunger han:

“Cause girl, you're perfect

You're always worth it
And you deserve it
The way you work it
Cause girl, you earned it, yeah
Girl, you earned it, yeah” (Genius. 2014)

I musikvideon till *Earned It* (TheWeekndVEVO. 2015) ser vi artisten, påklädd och nonchalant, sitta i en tom teater medan lättklädda kvinnor på scen dansar enbart för honom.

I den här texten beskriver jag hur vi byggde upp bildmanuset för musikvideon *Mine* baserat på The Weeknds musikvideor och analyserar sedan med hjälp av konstteori och feministisk filmteori ett antal bilder från *Mine*.

1.1 Målsättning, syfte och frågeställning

Målsättningen med *Mine* var att skapa en musikvideo i samma anda som The Weeknds videor, men med omvända roller för könen. Syftet var att på en personlig nivå genomgå en process för att utveckla min förståelse för bildspråk ur en feministisk synvinkel.

För att få en känsla av hur man skapar en musikvideo inom populärmusik-genren och för att få en djupare insikt i hur det bildspråket är uppbyggt valde jag att göra en konstfilm med den kunskap jag hade och sedan med hjälp av ett feministiskt perspektiv undersöka vad som hände. Vi (Josef Donner och jag) hoppades även att med videon *Mine* skapa ett verktyg för vidare diskussion, då den musik- och bildmässigt skulle smälta in i mängden, men kanske väcka frågor inom tittaren p.g.a. bytet av könsroller.

Då jag började med *Mine* ville jag leka med publikens förväntningar och jag hade ett antal frågor – hur skulle det kännas att regissera mannen i hans omvända roll som objekt? Skulle kvinnan verka 'spela man' för att uppnå hans status? Skulle det vara mer eller mindre obehagligt att se en kvinna objektifiera en man, istället för motsatsen som man blivit van vid?

Motivet med videon *Mine* är dock inte nödvändigtvis att besvara frågor, utan snarare skapa nya frågor i varje person som ser den. I bildanalysen försöker jag besvara några av de frågor som uppstod för mig; vilka är några av de centrala ingredienserna i bilderna av könsrollerna som finns i *Mine*? Förändras de när huvudpersonerna byter roller?

1.2 Metod och begrepp

Som metod har jag använt mig av en näranalys av vissa bilder i musikvideon *Mine*, med hänvisningar till The Weeknds bildberättande och med stöd av feministisk teori. De centrala begreppen i analysen är patriarkat, dikotomier (eller motsatspar), samt nakenstudien. Patriarkatet, enligt ordboken Merriam-Webster, är en struktur som värdesätter fadern och söner i familjen över modern och döttrarna, och där män i samhället besitter en oproportionerligt stor del av makten. Termen patriarkatet användes

tidigare mest inom antropologiforskningen, ända tills 1970-talet då begreppet började användas av kvinnorörelsen. (Merriam-Webster. 2017)

Bland annat Hélène Cixous har skrivit om dikotomier (eller som det beskrivs i Toril Moi's bok *Sexual textual politics* (1985) binary oppositions (motsatspar), som ett kännetecken för den patriarkala ideologin. I den ideologin finns det alltid en maskulin/feminin aspekt, där den underliggande förståelsen är att det maskulina är positivt och det feminina negativt. (Moi. 1985)

En nakenstudie är ett konstverk där motivet, personen i t.ex. målningen är naken. Men enligt konstkritikern John Berger i hans bok *Ways of Seeing* (1972) finns det en skillnad mellan att vara en nakenstudie och att vara naken, inom den europeiska traditionella konsten.

”Att vara naken är att vara sig själv. Att vara nude, en nakenstudie, är att bli sedd naken av andra men inte igenkänd som sig själv. En naken kropp måste bli sedd som ett objekt för att det ska bli en nakenstudie. (Synen av den som ett objekt stimulerar användningen av den som ett objekt.) Nakenhet avslöjar sig själv. Nakenstudien är en uppvisning.” (Berger. s.54, 1972, min övers.)

2 MUSIKVIDEON *MINE*

I bildplaneringen av videon *Mine* försökte jag använda alla element jag kunde för att genren skulle vara tydlig. Jag planerade bilderna direkt utgående från artisten The Weeknds musikvideor. Miljöerna skulle vara studio och lägenhet.

Studion skulle användas för ambienta lipsync bilder för kvinnan och plats för mannen att dansa. Lägenheten skulle vara platsen för scenen som musikvideon byggdes runt, one-night standet. Kvinnan som står vid ett fönster, mannen som sover på soffan. Lägenheten vi sedan använde var passande för vardagsrumsbilderna och tamburbilderna, men sovrummet var alldeles för litet, så vi flyttade sängbilderna till studion. Detta var en fungerande kompromiss vilket betydde att vi kunde placera sängen hur vi ville i förhållande till kranen vi använde för kameran. I en av bilderna ställde vi upp sängen och bad skådespelarna luta mot den så det såg ut som om de låg, för att få en bättre kameraåkning.

För att få kontrast mellan de två miljöerna valde jag separata färgmiljöer. Lägenheten skulle se modern och dyr ut, så beige var huvudfärgen. Studion skulle se drömlig och nattklubbsaktig ut, så huvudfärgen blev blå. Detta motsvarade artisten The Weeknds musikvideor.

För att spegla maktförhållandet i kostymerna jobbade jag tillsammans med kostymplaneraren Joon Huotari. Kvinnans kostym skulle visa att hon har makten. Vi klädde henne i en vit och trendig kostym som täckte hela hennes kropp. Vi valde vitt för att det var en bra kontrastfärg till studion, samtidigt som den smälte in i bakgrunden i lägenheten. Vi ville att hon skulle vara helklädd. I musikern The Weeknds musikvideor är han alltid helklädd. Mannen i *Mine* är nästan naken i största delen av filmen. I en bild ser vi honom påklädd i en klassisk kostym, men då är han i färd att klä av sig. Hans kostym i största delen av filmen är ett par Calvin Klein boxersshorts för män. De är också vita.

Avsikten med kostymplaneringen och sminket var att vi ville byta könsroller, men fortfarande behålla de stereotypa könsidentifikationerna. Publiken skulle titta på filmen, se kvinnan och tänka 'det där är en kvinna som spelar en kvinna.' Därför tänkte vi att kvinnan är tydligt sminkad, och mannen inte. Kvinnan fick högklackade skor, mannen är barfota. Vi ville att en tydligt feminin människa skulle ha makt över en tydligt maskulin människa, inte att en kvinna leker man för att få makten.

2.1 Sammandrag av videon *Mine*

Den första bilden är en långsam åkning genom en lägenhet. Bilden avbryts stundvis med korta klipp där vi ser ett par hetsigt omfamna varandra. I åkningen ser vi mannens kläder utströdda i rummet. Vi ser mannen ligga halvnaken sovandes på soffan och sedan kvinnan stående påklädd vid ett fönster tittande ut. Genom videon ser vi bilder där kvinnan sjunger till kameran, medan mannen ligger och sover i en säng, dansar i rök eller går upp till kvinnan medan han tar kläderna av sig. Videon avslutas med en omvänd åkning där vi börjar med kvinnan vid fönstret, som vänder sig om och går genom lägenheten, förbi den sovande mannen, och ut genom dörren.

2.2 Musiken i *Mine*

Musiken spelar en central roll i *Mine*. Josef Donner som kompositör och låtskrivare skapade en sång i genren R&B (Rhythm & Blues) med inslag av trap-musik (undergenre till hip-hop), för att simulera artisten The Weeknd och för att stilarna just då var väldigt aktuella (Donner. 2017) I sitt examensarbete *Musikvideo och kön – Ett försök till en feministisk ljudanalys* förklarar Donner att han tyckte att en melodi med tungt läte skulle passa textens budskap.

Sången inleds med gnisslande brus. Efter ett antal sekunder hör man en lågmäld röst som halvsjunger första versen till sången. Sången har ett berättarjag och en ”du”-person. I första versen hör vi berättarjaget spana efter ”du”-personen. Volymen ökar och refrängen kör igång.

“And so you’re mine
Let me show you to that dark place
Drag you to that hate space
‘Cause I hurt, hurt, hurt
I hurt you” (Mine. 2016)

Donner beskriver sångtextens tematik som en låt där berättarjaget suktar efter kärlek i ett ohälsosamt förhållande och tycker sig äga sin partner. (Donner. 2017)

Musiken ökar hela tiden i intensitet. I slutet av sången blir det med en snabb sväng tystare igen och rösten återgår till att lågmäلت sjunga refrängen. Sången avslutas med orden:

” It’s what you deserve
And I’ve earned you” (Mine. 2016)

Texten var här en direkt kommentar till The Weeknd’s *Earned It* (The Weeknd. 2015) där han sjunger:

“And you deserve it
The way you work it

Cause girl, you earned it, yeah
Girl, you earned it, yeah” (Genius. 2014)

3 TEORI

3.1 Motsatspar och den patriarkala ideologin

I boken *Sexual textual politics* (1985) tar Toril Moi upp den franska filosofen och feministen Hélène Cixous resonemang om en patriarkal ideologi som grundar sig på ett nätverk av hierarkiska motsatspar, eller dikotomier, där det ”kvinnliga” alltid hamnar i underläge.

Det här är en patriarkal ideologi med ett dualistiskt motsatstänkande som använder sig av motsatspar som aktiv/passiv, sol/måne, kultur/natur, fader/moder, intellekt/känslor osv. Det centrala motsatsparet inom det patriarkala tänkandet är man/kvinna. Varje motsatspar kan ses som en hierarki där den ”feminina” delen, eller termen, av paret ses som det negativa och det maktlösa. Enligt Cixous måste den ena termen, för att få mening, förstöra den andra. (Motsats)paret kan inte lämnas intakt utan det som alltid sker är en kamp för dominansen över det andra. Seger likställs med handlingskraft och nederlag med passivitet. Inom patriarkatet är mannen alltid segraren. (Moi. 1985)

Cixous teori om att det i en patriarkal ideologi alltid existerar dessa motsatspar, eller dikotomier, och att den feminina delen i paret ses som det negativa och maktlösa förde mig vidare till John Berger och Laura Mulvey och deras teorier om vem det är som blir granskad (kvinnan, objektet) och vem det är som granskar (mannen, subjektet).

3.2 Naken eller Nakenstudie, att se eller att bli sedd

Eftersom jag ville analysera motsatsparen i bildberättandet valde jag konstkritikern John Bergers *Ways of Seeing* (1972), specifikt kapitel 3 som handlar om nakenstudien. Där diskuterar han huvudsakligen dikotomin att se – att bli sedd. Han analyserar hur kvinnor och män kulturellt blivit representerade och vilka resultat dessa representationer har haft

för deras uppförande och ömsesidiga uppfattning om varandra. Berger menar att representationerna av män och kvinnor i västerländsk visuell kultur stimulerar två särskilda blickar, att se och bli sedd och att mannens roll både i konstverket och som publik varit att se på kvinnor, medan kvinnans roll var att bli sedd och se på sig själv utgående från mannens perspektiv. Han tar upp hur i dagens läge (1972 för att vara exakt, men man kunde argumentera för att det ännu är relevant 2017) kvinnans sociala närvaro är olik mannens. Mannens närvaro är slående, den talar om vad han kan göra för och åt dig. Även om han låtsas, handlar det alltid om en makt han utövar över andra. Kvinnans närvaro är däremot ett uttryck för hennes attityd till sig själv, som definierar vad som kan och inte kan göras mot henne. Berger skriver att kvinnans närvaro har utvecklats som en överlevnadsinstinkt. Hon måste akta sig och är ständigt följd av sin egen bild av sig själv. När hon går genom ett rum kan hon knappt undvika att föreställa sig själv gå. Från barndomen har hon blivit lärd att granska sig själv hela tiden. På så sätt skapas granskaren och den granskade inom henne som två distinkta beståndsdelar av hennes personlighet som kvinna. Män granskar kvinnor före de handlar. Följaktligen kan hur en kvinna framstår för en man avgöra hur hon kommer att bli behandlad. För att ha någon kontroll över detta måste kvinnan ta till sig granskningsprocessen och använda den först. (Berger. 1972)

Berger fortsätter med att analysera europeisk oljemålning och det återkommande motivet nakenstudien. Från medeltida religiösa målningar om Eva och Adam, till de senare mera sekulära verken (exempelvis motivet Susanna i badet) blir i dem alla implikationen att subjektet (en kvinna) är medveten om att hon blir sedd av åskådare. Hon är inte naken som hon är. Hon är naken så som åskådaren ser henne.

Berger vill även skilja på begreppen naken och nude (eller nakenstudie). Att vara en nakenstudie är att bli sedd naken av andra men inte igenkänd som sig själv. En naken kropp måste bli sedd som ett objekt, en sevärdhet, för att det skall bli en nakenstudie. Synen av den som ett objekt stimulerar användningen av den som ett objekt. Han skriver även att i den genomsnittliga europeiska målningen är det inte den avbildade som är huvudpersonen. Huvudpersonen är åskådaren framför bilden och det är antaget att han är en man. Allting är riktat mot honom. Det är för honom figurerna har intagit sin nakenhet. Men han, per definition, är en främling – och påklädd. (Berger. 1972)

Denna analys angående den som ser och den som blir sedd, vem publiken antas vara och vad kvinnans roll var verkade som en bra början för att analysera musikvideon *Mine*.

3.3 Berättarstruktur enligt the male gaze

Laura Mulveys teori om the male gaze (den manliga blicken), som hon publicerade i essän *Visual Pleasure and the Narrative Cinema* (1975) är även av intresse. Hon använder sig av filmvetenskap och psykoanalys för att visa hur den patriarkala strukturen i samhället påverkar filmindustrin och dess narrativ. Med freudianska och Lacanska termer som Oidipuskomplex, kastreringsfobi och skopofili (att voyeuristiskt finna njutning i att betrakta andra) analyserar hon bland annat bildspråket i västerländsk film som hon anser förminska kvinnor till passiva objekt för manligt begär. Karen Hollinger summerar Mulveys teorier i sin bok *Feminist Film Studies* (2012) så här:

”Från de manliga karaktärernas perspektiv, som åskådaren uppmuntras identifiera sig med, representerar åsynen av den kvinnliga kroppen två saker: ”to-be-looked-at-ness” (kvinnan som spektakel) och under denna ytliga glamour, skräcken för det kvinnan saknar som väcker kastrationsrädsla (den manliga rädslan av hans egen möjliga avsaknad av fallisk makt). För att motverka detta används två medel, den ena visuell och den andra narrativ. Den första är fetischistisk skopofili, där kastrationsrädslan tas under kontroll genom att förminska kvinnan till något att titta på. Den andra är sadistisk voyeurism, den narrativa undersökningen av det fruktade kvinnliga objektet för att återuppföra det ursprungliga kastreringstraumat, försäkra sig om kontroll (oftast genom att straffa kvinnan) och på så sätt förneka kastrering.” (Hollinger, s. 11 2012, min övers.)

Mulveys analys har mycket gemensamt med John Berger, båda skriver om kvinnans objektifiering och mannen som åskådare – både i verket och i publiken. Mulvey utgör en av hörnstenarna för feministisk filmanalys och hon figurerar starkt i bakgrunden av den här analysen. För att kunna närma sig den patriarkala berättarstruktur som The Weeknds musikvideor bygger upp, har jag använt mig av Mulveys begrepp the male gaze, men jag kommer inte att gå närmare in på hennes resonemang om kastreringsfobi och skopofili i min bildanalys.

3.4 Närbildens funktion

Specifikt för min bildanalys har jag även använt mig av Mary Ann Doanes bok *Femme Fatales – Feminism, Film Theory, Psychoanalysis* (1991). I den behandlar hon Freud, kvinnans kropp, teorin om den kvinnliga åskådaren, närbildens betydelse, och vad ”filmstjärna” inom filmindustrin innebär. Jag har specifikt använt mig av kapitel tre, *Veiling Over Desire: Close-ups of the Woman* där Doane konstaterar att då gestaltningen av filmstjärnan var så beroende av dess aura, så blev närbilden en viktig del av etableringen av igenkännandet av varje stjärna. Stundvis verkar det nästan som att all fetischism inom film var komprimerad i bilden av ansiktet, speciellt kvinnans ansikte. (Doane. 1991)

Doanes huvudsakliga analys i kapitlet om närbilder är hur ofta kvinnans ansikte i närbilden är iklädd någon form av slöja – en mask, en skugga, något som döljer, och så vidare. En tillagd yta mellan kameran eller åskådaren och bildens innehåll. Doane konstaterar att en slöja har ett flertal olika funktioner. Slöjan kan skydda – mot ljus, hetta och förstås blicken. I förgrunden är slöjans funktion att gömma, att dölja en hemlighet. Hon diskuterar slöjans funktion i ett antal filmer, t.ex. Helma Sander-Brahms *Germany Pale Mother* (1980) och Fritz Langs *Secret Beyond the Door* (1948). Men i alla instanser av döljande, täckande, gömmande eller som förklädnad, är slöjan karakteriserad av sin ogenomskinlighet, dess förmåga att fullständigt blockera blicken. När den å andra sidan är använd för att representera den förföriska styrkan av femininitet, döljer den och avslöjar den, den provocerar blicken. (se Doane, s.48-49, 1991).

4 BILDANALYS

Figur 1 – kvinna och man ligger på en säng

Ovanför (figur 1) är första bilden jag analyserar från videon *Mine*. I The Weeknds video *Often* är sängen en central del av bildberättandet. Vi ser The Weeknd både sitta och ligga på den (alltid påklädd) och vi ser kvinnor ligga i den (halvna nakna). I *Mine* hade vi också ett antal sängbilder, och bild 1 är en av dem. I den ser man båda personerna i musikvideon, vi kallar dem kvinnan och mannen. I musikvideon börjar bilden med en åkning upp längs med kropparna. Vi ser att personerna ligger på en säng, kvinnan har skorna på, mannen är barfota. Vi ser att kvinnan har kläder på sig, mannen är iklädd endast underkläder. Kvinnans högra hand kommer in i bilden, vi ser att hon håller en elektronisk cigarett. Bilden stannar då den kommit upp till deras ansikten. Kvinnan är vaken, hon har ögonen öppna och hon blåser ut rök från munnen och vänder sedan huvudet bort från mannen. Mannen är hopkurad, har ögonen stängda och är vänd mot kvinnan. Det ser ut som att han sover. För att undersöka kvinnans och mannens roller i bilden, använder jag mig av Bergers analys.

”... Man kunde simplificera detta genom att säga att män agerar och kvinnor syns. Män ser på kvinnor. Kvinnor ser på sig själva bli sedda. Det här avgör inte bara de flesta relationer mellan män och kvinnor men också kvinnors relation till sig själva. Granskaren av kvinnan i henne själv är manlig: den granskade kvinnlig. På så sätt förvandlar hon sig själv till ett objekt – i synnerhet ett synens objekt: en sevärhet.” (Berger. sid 47, 1972, min övers.)

Om man tittar på bilden med Bergers text i tankarna så ser vi den maskulina granskaren och den feminina granskade - omvända som de är. Vi har den som agerar och ser på, kvinnan i det här fallet. Vi har den som blir synad, som förvandlar sig själv till ett objekt, en sevärighet – mannen. Kvinnan är påklädd och har skorna på sig, hon är förberedd att göra något, att stiga upp och gå därifrån till exempel. Dessutom gör hon något redan i själva bilden, hon röker och hon vänder huvudet bort. Kläderna hon har på sig är vita och sakliga. Vi kan urskilja hennes kropp under kläderna, men klädernas funktion är inte att locka blicken. Hon har ingen djup uringning, kläderna är inte åtsittande. Det att hon ligger på täcket understryker hennes förmåga att agera – hon är färdig att bege sig därifrån. Mannen är passiv i sitt varande, han ligger stilla under hela bildsekvensen. Han är iklädd endast underkläder, vilket gör att då kameran rör sig upp längs med deras kroppar ser vi hela honom, nästan naken. Hans nakenhet i kontrast med kvinnans påkläddhet får innebörden att han inte tänkt röra sig bort från sängen, han stannar kvar. Han är vänd mot henne, hans nakenhet är för henne. Dessutom ligger han på täcket, vilket gör att hans nakenhet är för publiken. Hans ögon är stängda, huvudet vänt bort från kameran. Han har blivit ett objekt.

Figur 2 – man som ligger på rygg, kvinna böjd över honom

I figur 2 ser vi kanske som tydligast det starka motsatstänkandet i bildberättandet. Vi ser kvinnan och mannen i bilden. Mannen ligger på rygg, han har bar överkropp och ansiktet vänt bort från kameran. Kvinnan är böjd över honom, hon är fullt påklädd och har ögonen

öppna. Hon sjunger sången medan hon långsamt granskar hans överkropp och rör sig ner längs med den. Bilden är direkt tagen från The Weeknds musikvideo till *Earned It* där han på samma sätt sjunger till en kvinnas överkropp där kvinnan ligger med ansiktet vänt bort och är iklädd endast BH och trosor.

Bilden intresserar mig eftersom den borde vara väldigt intim, ett sexuellt förspel mellan två människor. Men den känns inte intim, snarare klinisk.

Vi ser ett motsatspar uppdelat i det maskulina och feminina. I videon *Mine* är kvinnan (maskulin) ovanför mannen, hon är aktiv, påklädd, dominerande och subjektet. Mannen (feminin) ligger, är passiv, avklädd, den undergivna och objektet. I kampen för dominans vinner det maskulina. (se Moi. 1985)

Om vi tillämpar Bergers teori om blicken ser vi kvinnan granska mannen som nakenstudie. Mannen som nakenstudie är sedd naken av andra (kvinnan, kameran och åskådaren), men inte igenkänd som sig själv. (se Berger. 1975) Han har ansiktet vänt bort och all fokus ligger på hans kropp.

Det är denna förminskning av mannen till en kropp att se på, som gör att bilden känns stel. Kvinnan sjunger till ett objekt (hon kunde lika gärna sjunga till en stol).

Figur 3 – närbild på kvinnans ansikte

Figur 4 – närbild på mannens ansikte

I figur 3 och 4 ser vi två av de närbilder på personerna som används i musikvideon. Variationer på dessa förekommer i hela musikvideon. Närbilden på kvinnan var inspirerad av närbilder på The Weeknd i musikvideon till *Earned It*, medan mannens närbilder skapades i kontrast till kvinnans bild. Båda bilderna har blått ljus i bakgrunden och naturligt ljus på ansikten. I kvinnans bild finns det rök i bakgrunden. I mannens bild badar han i rök, den finns framför och bakom honom. Medan båda bilderna har i princip samma bildstorlek (närbilder) så är kvinnans bild en fokusering på hennes ansikte, hon tittar rakt fram in i kameran. I bilden på mannen har han ögonen stängda och bilden rör sig från hans ansikte till hans kropp. Han har ingen personlig kontakt med kameran, det är snarare hans kropp som smeks av åskådaren (kameran).

Här blir det intressant att ta med Mary Ann Doanes tankar kring närbilden.

”Ansiktet är den kroppsdel som inte är tillgänglig för individens egen blick (eller tillgänglig endast som en virtuell bild i en spegel) - därav dess överrepresentation som exemplet av subjektivitet... Ansiktet, mer än någon annan kroppsdel, är för den andra.” (Doane. s. 47, 1991, min övers.)

Eftersom ansiktet är den kroppsdel man inte själv kan se på, utan en kopia via en spegel, så blir ansiktet kroppsdel som finns där för andra människor. Och eftersom det historiskt sätt oftast varit kvinnan som finns där för att bli sedd av andra så har närbilden oftast varit kvinnans. Mary Ann Doane citerar litteraturkritikern Susan Stewart som

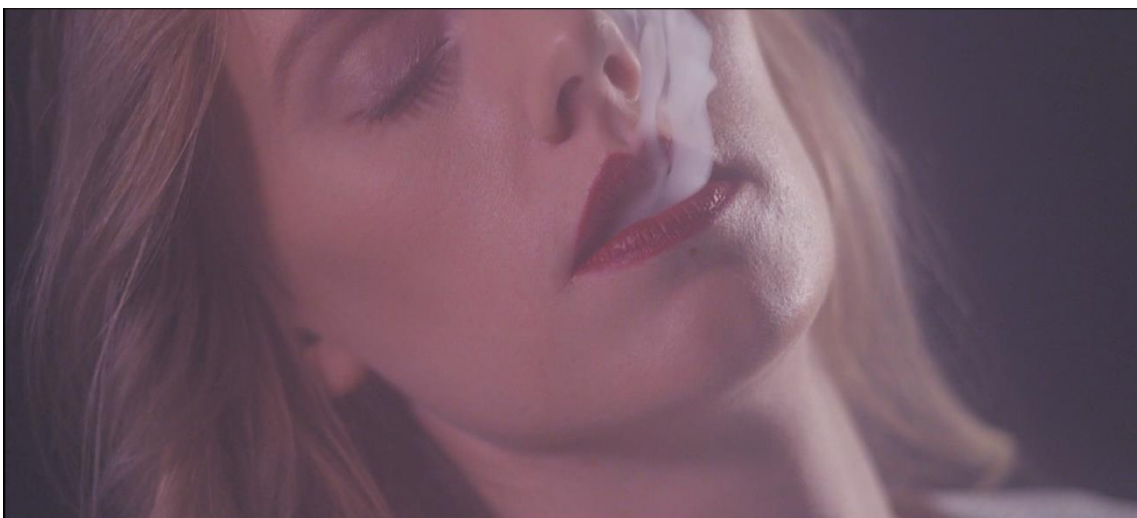
menar att ansiktet får enorm mängd av innebörd och vikt, eftersom det är osynligt. Ansiktet blir en text, ett utrymme som måste bli ”läst” och tolkat för att det skall existera. Att tolka bilden blir en form av ägande. Vi är omringade av bilden av kvinnans ansikte, besattheten av porträttet och pärmflickan. Ansiktet är det som tillhör den andra, otillgänglig för kvinnan själv. (Doane. 1991)

Det här innebär inte att en närbild på en kvinna automatiskt betyder objektifiering och en manlig blicks ägande. Snarare att närbilden ofta *använts* som en form av ägarskap.

Om vi sedan tillämpar Doanes analys av slöjan i närbilder (Doane. 1991) så är det tydligt att vi i videon *Mine* valde (instinktivt) att inte dölja hennes ansikte på något sätt. Hon tittar framåt och hennes ansikte är väl belyst. I mannens fall finns det ingen slöja eller maskering, men skuggor och rök är evigt närvarande och deras funktion är att skärma av mannen och att leda blickriktningen.

I kvinnans bild har hon ögonen öppna, så det är dit publikens blick går. Men i mannens bild har han ögonen stängda eller bortvända, så med hjälp av komposition, ljus och skuggor leder vi åskådarens blick.

Vi ser i deras närbilder ett motsatspar där det aktiva maskulina (kvinnan) och det passivt feminina (mannen) står i opposition till varandra. I kvinnans närbild ser vi intellekt, medan vi i mannens bild ser känslor. Det finns en tydlig rollfördelning.

Figur 5 – närbild på kvinnans ansikte

I figur 5 ser vi den närmaste närbilden på ett ansikte i hela videon. Bilden i musikvideon följer figur 1, där vi i närbilden ser henne blåsa ut rök, medan hon vänder huvudet bort från mannen. Bildsekvensen var direkt inspirerad av The Weeknds bilder i videon till sången *Often*. I *Often* är den bilden en halvbild där vi ser artisten ligga på en säng och nonchalant blåsa ut rök. Men i *Mine* valde jag att komponera bilden som en extrem närbild, där fokuset ligger på hennes läppar och mun som blåser ut röken. Nu när jag analyserar bildmaterialet inser jag att en av de mest intima och suggestiva närbilderna gick till kvinnan – och det var inte min avsikt.

Figur 5 har alla element av en klassisk närbild på en kvinna, enligt Doanes analys, eftersom den med hjälp av skuggor, avgränsning och rök skapar en barriär (en slöja) mellan kvinnan och åskådaren.

Figur 6 – halvbild på mannen

Figur 6, som figur 5, avviker i sitt berättande. Halvbilden där vi ser mannen stå med bar överkropp, med rök bakom sig, är den enda gången vi ser honom titta in i kameran. Han står med rak rygg, inte mera i en underdånig ställning. Han är naken, inte en nakenstudie, för han har tagit tillbaka sin personlighet. Han tittar rakt fram på ett lite aggressivt sätt, inte med ömhet eller skam.

Bilden var inte en överraskning för mig som bild 5 var, den var medvetet klippt in i slutet av filmen. Bildens funktion var att påminna publiken om att det är första gången de ser hans ögon, första gången de ser *honom*.

5 RESULTAT OCH REFLEKTION

I det här arbetet har jag analyserat bildberättandet i musikvideon *Mine* med utgångspunkt i teorier kring en patriarkal berättartradition. Det är en tradition som använder sig av motsatspar, där könen är klart åtskilda och har sina givna roller. Videon *Mine* följer samma hierarkiska berättande som de videor av The Weeknd den efterliknar, nu bara med omvända roller för mannen och kvinnan.

De centrala ingredienserna i bildspråket i videon *Mine* är dikotomier starkt förknippade med könsroller - maskulint och feminint. De följer en hierarki där det maskulina segrar över det feminina. Trots att kvinnan är sminkad och iklädd klackar, en till utseendet feminin person, är hennes handlingar på den maskulina sidan av motsatsparen. Hon är aktiv, intelligent och stark, medan mannen är passiv, känslig och svag.

Det finns också en tydlig rollfördelning i blickar. Kvinnan tar upp plats med sin blick, det är hennes narrativ vi följer. Mannen blundar eller tittar neråt, och kameran smeker istället hans kropp. Genom att filma så många bilder där mannens ansikte inte syns, förmedlas det till publiken att det inte är viktigt, det är inte därför han är i videon. Hans kropp är det viktiga, och genom att para ihop denna objektifiering med ett traditionellt ”feminint” sätt att vara, förstärks intrycket av att det feminina, i sin passivitet, underkastar sig det maskulina.

Därtill finns de två sista bilderna jag analyserade, figur 5 och 6, som bryter mot bildberättarmönstret jag byggt upp. Då jag komponerade figur 5 som närbild på kvinnan, gick jag omedvetet tillbaka till det traditionella i det patriarkala bildberättandet. Närbilden är den närmaste av alla bilder, sensuell som den smeker kvinnans ansikte och med fokus på hennes läppar. Figur 6, där mannen tittar in i kameran, är kanske den svårare i sin kategorisering. Med bar överkropp och en blick mot åskådaren kunde bilden vara en kommentar på när nakenstudien blir en person som tar tillbaka åskådarens blick, där nakenstudien blir en person som är naken. Men det verkar ändå som om han måste gå över till den ”maskulina” delen i motsatsparen för att kunna vinna kampen.

Jag argumenterar för att så länge som man skapar ett bildberättande där dessa motsatspar förekommer och där budskapet i bildberättandet är att det starka/maskulina är positivt och att det svaga/feminina är negativt, där den granskade förblir en nakenstudie och aldrig igenkänd för personen den är, så följer det en patriarkal konvention där könen ställs mot varandra och där det ena könet alltid ”vinner” över det andra.

I en vidare analys kunde en andra film göras där man istället för att poängtera det patriarkala bildberättandet, istället valde en ny, feministisk utopistisk synpunkt. Ett narrativ där de tydliga dikotomierna stark/svag, aktiv/passiv inte skulle vara så förknippade med könsroller, och där det ”maskulina” inte skulle segra över det ”feminina”. Cixous föreslår att man istället för att skapa gränser mellan könen och könsrollerna, hela det binära sättet att tänka, kunde leva med mångfald, det flytande, det både/och. (Moi, s.105, 1985)

Man kunde även fortsätta med att analysera andra instanser av omvända könsroller. Musikartister som t.ex. Jennifer Lopez och Charli XCX har gjort musikvideor där de medvetet försöker vända på könsrollerna.

I Jennifer Lopez *I Luh Ya Papi* (JenniferLopezVEVO. 2014) meddelar hon i början av musikvideon i en meta-scen där hon diskuterar med väninnor, att hon tänker objektifiera män i musikvideon för omväxlings skull. Vilket hon utan tvekan gör, då hon har manliga modeller att visa upp sina kroppar på olika sätt i videon. Samtidigt är Jennifer Lopez väldigt lättklädd i videon, med djupa urringningar och kläder som framhäver hennes rumpa, medan hon dansar sextigt för kameran och åskådaren. French Montana, den manliga rap-artisten som har en vers i sången, är iklädd jeans och tröja, medan kvinnliga lättklädda kvinnor dansar runt honom. Man kunde argumentera för att Jennifer Lopez vill visa en värld där objektifieringen av kroppar skulle gå åt båda hållen, och på så sätt kanske frångå objektifiering och istället visa hur sexuell attraktion kan vara en rolig sak – men budskapet faller platt då den manliga artisten inte går med i leken.

Charli XCX gav ut sången *Boys* (officialcharlixcx. 2017) där hon sjunger om hur mycket hon tycker om killar. I musikvideon för *Boys* ser vi ett montage av män som gör olika saker: de äter plättar, håller hundvalpar, poserar med en motorsåg, dansar runt, osv. Det

som är mest uppfallande är att trots att det finns situationer i musikvideon där någon av männen inte har en skjorta på sig så är det aldrig för att det skulle vara viktigare än han som person. Mångfalden i musikvideon, män i olika åldrar, med olika utseenden, kläder som passar deras personligheter och både ”maskulina” och ”feminina” sysselsättningar gör att man tänker sig att det här kanske är ett steg närmare den feministiska utopin Cixous skrev om.

6 KÄLLOR

Litteratur

Berger, John. 1972 *Ways of seeing*, British Broadcasting Corporation och Penguin books

Doane, Mary Ann. 1991 *Femmes Fatales – Feminism, Film Theory, Psychoanalysis*, Routledge

Hollinger, Karen. 2012 *Feminist Film Studies*, Routledge

Moi, Toril. 1985 *Sexual Textual politics – feminist literary theory*, Methuen & Co. Ltd

Examensarbeten

Donner, Josef. 2017 *Musikvideo och kön – ett försök till en feministisk ljudanalys*, Yrkeshögskolan Arcada, tillgänglig: <http://www.theseus.fi/handle/10024/132433>

Wiklund, Alexis. 2013 *The Male Gaze som retoriskt verktyg – En utredande litteraturstudie över hur the Male Gaze kan användas inom retorikvetenskapen*, Södertörns högskola, tillgänglig: <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:711326/FULLTEXT01.pdf>

Internetkällor

Charli XCX, 2017, *Boys*, Asylum Records & Atlantic Records UK
tillgänglig: <https://www.youtube.com/watch?v=mPRy1B4t5YA>
(publicerad 26.7.2017, uppdaterad dagligen)

Jennifer Lopez, 2014, *I Luh Ya Papi*, Capitol Records
tillgänglig: https://www.youtube.com/watch?time_continue=216&v=c4oiEhf9M04,
(publicerad 13.3.2014, uppdaterad dagligen)

Merriam-Webster. Patriarchy. Uppdaterad 24.11.2017
tillgänglig: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/patriarchy>

The Weekend. 2015, *Earned It*, Republic Records

tillgänglig: <https://www.youtube.com/watch?v=waU75jdUnYw>
(publicerad 21.01.2015, uppdateras dagligen)

The Weeknd, 2015, EARNED IT LYRICS. Genius Lyrics
<https://genius.com/The-weeknd-earned-it-lyrics>
(publicerad 17.12.2014, uppdaterad 29.5.2016)

The Weeknd. 2014, *Oftan*, XO Records & Republic Records
tillgänglig: <https://www.youtube.com/watch?v=JPIhUaONiLU>
(publicerad 21.08.2014, uppdateras dagligen)

The Weeknd, 2014, OFTEN LYRICS. Genius Lyrics
<https://genius.com/The-weeknd-often-lyrics>
(publicerad 06.25.2014, uppdaterad 06.29.2016)

